

<i>Sempervivum tectorum</i> <i>Purpureum</i>	0,07-0,15	Hk3	+				+	+		+		+	+	+	+	+	80
<i>Taxus baccata</i> 'Fastigiata'	2,5-3,5	Ph9	+	+	+		+					+		+	+		80
<i>Tagetes tenuifolia</i>	0,25	Th	+	+			+	+				+		+	+	*	70
<i>Yucca filamentosa</i>	1,2-1,5	Ph10	+	+			+	+				+		+	+	+	84
<i>Viola odorata</i>	0,15	Hk3	+	+	+		+					+	+	+	+	+	81

* – растения, которые зимуют на стадии семян. Фанерофиты (Ph): микрофанерофиты (от 2 м до 8 м) – вечнозеленые Ph 9 и листопадные Ph14; нанофанерофиты (от 2 м до 0,25 м) – вечнозеленые Ph10 и листопадные Ph 15. Хамефиты (Ch): Ch1 – полукустарники; Ch2 – пассивные; Ch3 – активные; Ch4 – подушки. Гемикриптофиты (Hk) – растения с почками возобновления на поверхности почвы или в самом поверхностном слое, под подстилкой. С наступлением зимы побеги отмирают до уровня почвы. Hk1 – безрозеточные; Hk2 – частично розеточные; Hk3 – розеточные. Криптофиты (Cr) – растения, у которых почки возобновления скрыты в почве или под водой. Cr1 (геофиты) – почки возобновления на клубнях или корневищах. Терофиты (Th) – это однолетние растения, возобновление только семенами.

Выводы: 1. В условиях Киева зимуют такие теплолюбивые растения, как *Yucca filamentosa*, *Opuntia phaeacantha* v. *Camanchica*, *Op. Humifusa*, *Euphorbia myrsinites*. *Opuntia ficus – indica* изучается и содержится как укрывное растение. 2. *Anemone canadensis*, *Duchesnea indica*, *Sedum hispanicum*, *Sagina saginoides*, *Ranunculus repens* – влаголюбивы, поэтому в засушливый период нуждаются в дополнительном поливе. 3. *Echeveria agavoides*, *Sedum hispanicum*, *Sedum mydium*, *Sedum ewersii* и *Sedum hybridum* – растения недостаточно зимостойкие, поэтому нуждаются в дополнительном укрытии. 4. *Anemone canadensis*, *Duchesnea indica*, *Ranunculus repens*, *Glechoma hederacea*, *Prunella ghandiflora* лучше растут в полутени. 5. *Minuartia capillacea* – растение, которое быстро разрастается и образует сплошной ковер, но агрессивно по отношению к другим рядом растущим растениям, поэтому его распространение следует ограничивать. 6. Хотя большинство многолетников являются ксерофитами, дополнительный полив в жару улучшает их внешний вид и продлевает срок цветения. 7. Подобранный ассортимент растений позволяет иметь цветущие композиции на крыше хранилища в течение всего вегетационного периода с весны до осени. 8. Большинство отобранных и испытанных нами растений имеют акклиматизационное число от 80 до 100 баллов, что соответствует успешности их интродукции и возможности целенаправленного использования. 9. Отобранные растения образуют сплошное густое покрытие, они хорошо укрепляют почву и тем самым предотвращают всякую эрозию.

Литература

1. Кохно Н.А. Теоретические основы и опыт интродукции древесных растений в Украине / Н.А. Кохно, А.М. Курдюк. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1994. – 186 с.
2. Серебряков И.Г. Экологическая морфология растений / И.Г. Серебряков. – М. : Изд-во "Высш. шк.", 1962. – 378 с.
3. Клименко А.В. Анализ различного применения злаковых трав / А.В. Клименко, А.Д. Дьяченко // Ботанические сады в современном мире: теоретические и прикладные исследования : матер. Всерос. науч. конф. с междунар. участ., посвящ. 80-летию со дня рожд. акад. Л.Н. Андреева, 5-7 июля 2011 г. – М. : Тов. науч. изд. КМК, 2011. – С. 272-275.

Дяченко Г.Д., Клименко А.В. Перспективный ассортимент растений для использования на дахах подземных споруд

Вивчено та підбрано асортимент декоративних рослин для Північно-Східного інтродукційного району України з метою створення композицій на дахах підземних споруд в умовах мегаполісу. Виявлено найбільш зимо-, посухо- та вітростійкі рослини з компактною кореневою системою, які можуть створити стійкий покрив та успішно рости на дахах підземних сховищ. Зелені дахи мають естетичне та екологічне значення, а також збільшують площу озеленення міста.

Ключові слова: декоративні рослини, асортимент, композиції, дах.

Dyachenko G.D., Klymenko A.V. Perspective plant assortment for using on the roofs of underground facilities

An assortment of decorative plants to North-Eastern introductory area in Ukraine for creating the compositions on the roofs of underground facilities in megapolis environment has been examined and compiled. The most winter-, drought- and wind-resistant plants with a compact root system that are able to form a stable covering and grow on roofs of underground facilities have been found. Green roofs have aesthetical and ecological value, they also increase on a planting area of a city.

Keywords: decorative plants, assortment, compositions, roof.

УДК 504.73:582.711.11.001.76:635.9(477.46)

Аспір. Ю.А. Запливана¹;

доц. М.І. Парубок, канд. біол. наук – Уманський НУС

ПРЕДСТАВНИКИ РОДУ *HEUCHERA* L. У КОЛЕКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ "СОФІЇВКА" НАН УКРАЇНИ

Зроблено аналіз колекції видів і сортів Роду *Heuchera*, що зростають на колекційній ділянці відкритого ґрунту Національного дендрологічного парку "Софіївка" НАН України. Наведено дані щодо їх характеристики та походження. Встановлено, що гейхера – високодекоративна багаторічна рослина, яку широко використовують в озелененні.

Ключові слова: колекція, рід Гейхера, види, сорти, рослина гейхера, декоративність.

Важливе місце в системі установ, які працюють у напрямі збереження розмаїття рослинного світу, належить ботанічним садам, на які покладене завдання введення для реінтродукції (перенесення рослин з культури в природні умови) або репатріація (у разі, коли рослини висаджують у тих самих умовах), зокрема глобальна стратегія збереження рослинності на місцевості, де було відібрано первинні проби. Такі завдання закріплені і міжнародними документами, зокрема глобальною стратегією збереження рослин.

Виклад основного змісту. Родина (*Saxifragaceae* Fuss.) Ломикаменеві – природний ареал Північна Америка. *Saxifragaceae* – дуже стародавня родина, про що свідчать як дані палеонтології, так і її географічне поширення. Сучасні представники цієї родини поділяють на 69 родів, що налічують 600 видів. Загальне поширення: Атлантична, Середня, Східна і Середземноморська Європа, Балканський п-ів, Мала Азія, Сирія, Середня Азія, Західний

¹ Наук. керівник: проф. В.П. Шлапак, д-р с.-г. наук – Уманський НУС

Іран, Північна Африка[8]. Найбільш відомий рід *Heuchera* L. Його природний ареал Північна Америка, представлений 70 видами. Більшість родів властива лісовим областям Північної Півкулі, багато представників заходить також в арктичній області і в альпійській смузі гір. До складу цієї родини входять рослини дуже різноманітної будови, тому в її межах виділяють 4 підродини, а ряд авторів розглядають їх як і окремі родини: рід Жовтиця, рід Білозір, рід Бадан, рід Ломикамінь, рід Садовий Жасмин, рід Дейція, рід Агрус, рід Смородина [7].

Рід Гейхера (*Heuchera* L.) Рослина гейхера названа на честь німецького професора медицини І.Г. Гейхера, а родина Ломеникаменеві.

Кращою є гейхера 'Криваво-Червона' (*H. Sanguinea* Englem.) та її сорти. Батьківщина – Північна Америка, Мексика. Це багаторічна вічнозелена трав'яна рослина висотою 15-35 см. Листки щільні, блискучі пальчато-лопатеві або округло-серцевидно-лопатеві, зубчасті по краях, зелені [6]. На опушених черешках, створюють густу прикореневу гарну розетку. Квіти дрібні, зібрані в суцвіття. Висота квітконосів у неї 40-50 см. Квіти яскраво-червоні, дуже гарні. Рослини квітнуть масово і досить довго (45-55) днів у липні-червні. У разі відповідного догляду може квітнути майже все літо і утворює багато насіння. Є сорти із ліловими, білими, а також червоними квітами. Рослина достатньо морозостійка і посухостійка. Потребує сонячної місцевості для зростання, хоча може рости й у затінених місцях. Добре росте та масово квітне на пухких і поживних ґрунтах. На одному місці може рости 4-5 років [9]. Росте на щільних суглинистих, зволжених ґрунтах та у притінненні. Розмножується діленням кореневища та насінням. Застосовують в озелененні для бордюрів, міксбортерів. Особливо широко використовують Гейхеру криваво-червону із інших видів, які використовуються в озелененні [5].

Дуже гарно гейхера розмножується насінням, діленням куща та вегетативно. Висівають насіння під зиму, а саме наприкінці жовтня – на початку листопада, чи ранньою весною в березні-квітні, рядами на ділянках, або в контейнерах. Сіянци висаджують на постійне місце у серпні чи вересні.

Рослини відносять до багаторічників. На зиму укривають сіянці листям чи гіллям із хвої. На постійне місце висаджують на відстані 20 см одна рослина від іншої. Зацвітають квіти на другий рік. Ділення куща гейхери здійснюють весною, коли ще рослина не квітне, або восени. У помірній зоні – серпень, середина вересня. На Півдні – вересень-жовтень. Саджанці висаджують на відстані 20-25 см один від одного. Для вигонки використовують молоді рослини, що вирощені із насіння. Восени висаджують в контейнери і вкопують у землю у притінених місцях та здійснюють постійний полив. Коли почнуться заморозки, гейхери потрібно занести в парник на освітлені місця, поливати і обприскувати теплою водою [2]. Зацвітають гейхери на третій рік. Зрізані квіти використовують в аранжуванні букетів [3].

Існують найбільш відомі видові форми:

Гейхера криваво-червона. Квітучі рослина 40-60 см (70) см висотою, квіти 1 см в діаметрі, червоні, у видовжених мітлах. Сорти: *Фаяр Кінг* (*Feuer*

King), *Файрфлай* (*Firefly*) – квітконоси до 60 см висотою, квіти яскраво-червоні, із запахом. Застосовують для зрізів і бордюрів.

Гейхера американська – квітучі стебла до 50 см висотою, із жовто-зеленими квітами, у великих мітлах. Листянно-декоративна рослина, що застосовується для бордюрів.

Гейхера Трясунковидна – садовий гібрид, отриманий від схрещування гейхери американської, із криваво-червоною і рядом сортів. Квітучі стебла висотою – 60 см. Квіти кремові, червоні та інших кольорів [2].

Гейхера (*H. Villosa*) – вид із гарними великим оксамитовим листям, квітне в кінці літа на початку осені. Є такі сорти (*Grandiflora* – великі листки, *Maxima* – із винно-червоними листками, *Oxfordii* – із темно-червоними листками, *Splendens* – яскраво-червоні листки, *Alba*, *Virginalis* – із білими квітами, *Purpurea* – листя пурпурове, квіти білі, *Caramel* – новинка із яскраво-абрикосовими листками і ніжно-рожевими квітами.

Гейхера циліндрична (*H. cyllindrica*) – об'єднує не дуже багато сортів, проте оригінальна і використовується в гібридизації завдяки великому суцвіттю. *Greenfinch* – з високими квітконосами до 90 см і зеленими листками. *Green Ivory* – кремові квіти, листки із червоними жилками, квітконоси 70 см. *Hyperion* – із кораловими квітами та півметровими квітконосами. *Siskiyou Mts.* – карликова форма висотою 20 см, із кремовими квітами. *Coral Bouquet* (гібрид с *H. x brizoides*) – зелене листя із срібним малюнком, коралові квіти 50-60 см.

Надзвичайно відома і численна група гейхер американських гібридів, яка залишається декоративною впродовж всього сезону завдяки яскравості листків [4].

Американські гібриди (*H. Americana*) отримано від багаточисленних схрещувань між декількома видами *H. americana*, *H. villosa*, *H. micrantha*, *H. Xbrizoides*. Це одна із найвідоміших груп завдяки неперевершеній ефектності листя, що має відтінки: пурпуровий, коричневий, жовтий і навіть оранжевий, із сріблястими крапочками та хвилястими краями. Із темно-пурпуровим листям – *Cathedral Windows*, *Plum Pudding*, *Monrow Ruby*, *Velvet Knight*, *Molly Bush*, *Starry Night*, *Rose Mirrors*, *Purple Mountain Majesty*. Із срібно-червоними листками *Sparkling Burgundy*, *Heart's of Fire*. Із білими квітами, *Fireworks* із великими квітами. Із срібно-рожевими – *Frosted Violet* (гібрид с *H. villosa*), *Silver Shadows*, *Quilter's Joy*, срібно-пурпуровими – *Cascade Down*, *Can Can*, *Pewter Veil*, *Petit Marbled Burgundy*, *Silver Scrolls*, *Raspberry Ice*, *Jade Gloss*, *Midnight Burgundy*, *Royal Velvet*, *Silver Light*, срібно-зеленими – *Geisha's Fan*, *Gloire d'Orleans*, *Gypsy Dancer*, *Strawberry Candy*, *Silver Maps*. У нового сорту *Barbara* – майже повністю срібні листки, срібно-бронзові – *Jade Gloss*, *Petite Pearl Fairy*, *Petite Ruby Frills*, шоколадні відтінки – *Chocolate Ruffles*, *Chocolate Veil*, *Capuccino*, із оранжевими листками – *Amber Wayves*, *Marmalade*, *Caramel*, *Hob*, *Mardi Gras*, *Prince of Orange*, *Peach Flambe* із жовтими – *Lime Ricky*, *Autumn Bride* із жовто-зеленими мармурові листками – *Chiki*. Дуже великі квіти абрикосового кольору та лілово-перикові мармурові листки – *Peachy Keen*, з темно-коричневими листками – *Prince*, *Quilter's Joy*.

Тіарки – (*Tiarella*) – близькі родичі гейзер, на цей час ще не дуже відомі квітникам, проте їх краса не залишає нікого байдужим. Тіарка Уері (*T. Wherryi*), (*T. Collina*), (*T. Polyphylla*) (*T. Cordifolia*). *T. unifoliata* і *T. trifoliata* – близькі їм сорти: *T. Collina Montrose Selection*, *Eco Red Heart*, *Eco Red Velvet*, *George Shenk Pink*, *Glossy Winterglow*, *Marmorata*.

Згідно з інвентаризацією, станом на 2012 р. представники роду *Heuchera* представлені в колекції Національного дендрологічного парку "Софіївка" 4 видами, які вирощені насіннєвим способом: *Heuchera villosa*, *Heuchera cilindrica*, *Heyschera sanguinea*, *Heuchera micrantha*. По делектусу з м. Гданськ отримано насіння видових форм *villosa*, *micrantha*, *cilindrica*.

У 2009-2012 рр. колекцію Національного дендропарку "Софіївка" поповнено 21 сортом гейхер: *Can-Can*, *Elony ivory*, *Firevorks*, *Pudding*, *Спледера*, *Candy Strires*, *Engore*, *Чорна*, *Brownies*, *Regina*, *Bronse*, *Foreworks*, *Крем-брюле*, *Silver-Rolus*, *Сауей*, *Chocolate lace*, *Pevoter moon*, *Palace purple*, *Комета*, *Quick silver*, *Edens*.

Висновок. Найбільш відомий рід *Heuchera*, природним ареалом якого є Північна Америка, представлений 70 видами. У культурі Ботанічного саду ім. акад. О.В. Фоміна нараховують 4 види *Heuchera*, а у Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України гейхера представлена 14 видами та 74 сортами. Колекція Національного Дендрологічного парку станом на 2012 р. становить 21 сорт, і чотири видові форми, які здатні прикрасити кожен квітник та альпійську гірку. Такої неймовірної палітри з численними тонами і відтінками та візерунками не має жодна листяно-декоративна культура. Вони добре поєднується із лілійниками, ромашками, ехінацеєю, півоніями, флоксами, хризантемами та іншими декоративними багаторічниками і злаками. *Heuchera* широко використовують в одиничних і групових посадках.

Література

1. Аксьонов А.С. Декоративные растения (Травянистые растения) / А.С. Аксьонов, Н.А. Аксьонова // Энциклопедия природы. Россия. – Изд. 2-ое, [перераб. и доп.]. – М. : Изд-во АБФ/АВФ, 2000. – 608 с.
2. Сироватская Л.С. Азбука цветовода / Л.С. Сироватская, А.И. Гречишкин, Е.Ш. Белорусец и др. – К. : Изд-во "Урожай", 1987. – 288 с.
3. Гладкий Н.П. Декоративное цветоводство на приусадебном участке. Справочная книга / Н.П. Гладкий. – Л. : Изд-во "Колос" (Ленингр. отд-ние), 1977. – 240 с.
4. Остапенко О. Гейхеры: сортовое разнообразие / О. Остапенко // Сільський вісник. – 2001. – № 9. – С. 22-23.
5. Родионова С.В. Пособие цветовода-любителя / С.В. Родионова. – М. : Изд-во "Ци-тадель", 2000. – 207 с.
6. Сидорук Т.М. Трав'яні багаторічні рослини відкритого ґрунту Національного дендропарку "Софіївка" / за ред. чл.-кор. НАН України І.С. Косенка / Т.М. Сидорук. – Умань : Вид-во УВПІ, 2008. – 98 с.
7. Тахтаджян А.Л. Цветковые растения / А.Л. Тахтаджян. – М. : Изд-во "Просвещение", 1981. – 576 с.
8. Барбарич А.І. Флора УРСР / А.І. Барбарич, Є.І. Бордзіловський, О.Д. Віслюкіна та ін. – К., 1953. – Т. 5. – С. 473-480.
9. Юхимчук Д.Ф. Цветы : альбом / Д.Ф. Юхимчук, В.Г. Невжай. – К. : Изд-во "Урожай", 1973. – 224 с.

Заплывана Ю.А., Парубок М.И. Представители рода *Heuchera* в коллекции Национального дендрологического парка "Софиевка" НАН Украины

Сделан анализ коллекции Рода *Heuchera*, видов и сортов, растущих на коллекционном участке открытого грунта Национального дендрологического парка "Софиевка" НАН Украины. Приведены данные по их характеристике и происхождению. Установлено, что гейхера – высокодекоративное многолетнее растение, широко используется в озеленении.

Ключевые слова: коллекция, род *Heuchera*, виды, сорта, растение *Heuchera*, декоративность, растения.

Zaplivana Yu.A., Parubok M.I. The specimen of *Heuchera* genus in the collection of the National dendrological park "Sofiyivka" of the National Academy of Science of Ukraine.

The analysis of the collection of *Heuchera* genus anol varieties, grown on the collection plot of outdoor gardening of the National dendrological park "Sofiyivka" of the National Academy of Science of Ukraine during 2009-2012 has been made Data concerning its characteristic and origin are found, that Heuhera high decorative perennial plant that is widely used in landscaping.

Keywords: collection, species *Heuchera*, varieties, ornamental, plant *Heuchera*.

УДК 635.925(477.52)

Аснір І.В. Коротун¹;

викл. О.М. Баюра, канд. с.-г. наук – Уманський НУС

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ДЕКОРАТИВНИХ КУЩОВИХ РОСЛИН У ПАРКАХ МІСТА СУМИ

Проведено інвентаризацію декоративних кущових рослин у паркових насадженнях загального користування м. Суми. Визначено їх видову та кількісну структуру. Наведено характеристику цвітіння кущових рослин протягом вегетаційного періоду. Встановлено, що кущові рослини не відповідають сучасним вимогам.

Ключові слова: декоративні кущові рослини, інвентаризація, парки, використання.

Вступ. Створення нових та реконструкція старих об'єктів озеленення, а також розвиток колективного та приватного садівництва потребують постійного збагачення асортименту рослин оригінальними таксонами. Рослини значною мірою сприяють оздоровленню довкілля та створенню комфортних умов життя. Декоративність та особливий мікроклімат, створений насадженнями, благотворно впливають на здоров'я людини. Разом із звичною для людей аборигенною рослинністю, їх декоративні форми надають зеленим насадженням більшої сили емоційного впливу [2].

Використання декоративних кущових рослин у паркових насадженнях має низку переваг над деревними видами: вони мають коротший термін досягнення фази росту та зрілості і тому відразу після посадки надають створеним композиціям завершеного вигляду; ідеально підходять для використання у містах завдяки менш розгалуженій кореневій системі; поряд із деревами,

¹ Наук. керівник: проф. В.П. Шлапак, д-р с.-г. наук – Уманський НУ С